

ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΡΥΜΟΥ ΟΙΤΗΣ, ΚΟΙΛΑΔΑΣ ΣΠΕΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΜΑΛΙΑΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ

Λουτρά Υπάτης, 13-12-2018

Ο ΜΥΚΗΤΑΣ *CERATOCYSTIS PLATANI* ΑΠΕΙΛΕΙ ΤΑ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΛΑΤΑΝΟΥ ΤΟΥ ΣΠΕΡΧΕΙΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

Δυστυχώς, πρόσφατα, εντοπίστηκε για πρώτη φορά εστία προσβολής του μύκητα *Ceratocystis platani*, που έχει νεκρώσει χιλιάδες δένδρων πλατάνου της χώρας, στο Ν. Φθιώτιδας και συγκεκριμένα στο πλατανόδασος του Καστρίου στον Σπερχειό ποταμό.

Ο ανατολικός πλάτανος (*Platanus orientalis*) αποτελεί κυρίαρχο είδος της παρόχθιας βλάστησης του Σπερχειού ποταμού δημιουργώντας κατά τόπους πανέμορφα πλατανοδάση, τα οποία όμως είναι ιδιαίτερα ευπαθή στον μύκητα *C. platani*. Η εμφάνιση του μύκητα στην περιοχή, σε μικρή έκταση προς το παρόν, αποτελεί μεγάλη απειλή για τα φυσικά οικοσυστήματα του πλατάνου και αν δεν ληφθούν έγκαιρα αποτελεσματικά μέτρα για τον περιορισμό του παθογόνου σε μερικές δεκαετίες το μέγεθος της καταστροφής θα είναι τεράστιο.

Ο Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης, Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου (Φ.Δ.), προκειμένου να συμβάλει στην ανάσχεση της επέκτασης του παθογόνου, πέρα από τα προληπτικά μέτρα όπως ενημέρωση πολιτών και υπηρεσιών, έχει εντείνει τις εποπτεύσεις στις περιοχές ευθύνης του για εντοπισμό τυχόν νέων προσβολών με παράλληλη ενημέρωση των αρμόδιων υπηρεσιών.

Η έγκαιρη εφαρμογή των μέτρων πιστεύουμε θα αποτρέψει μια μεγάλη οικολογική καταστροφή με άμεσες συνέπειες και στην τοπική κοινωνία. Ήδη πραγματοποιήθηκαν ορισμένες εργασίες εξάλειψης ή/και περιορισμού του παθογόνου στην εν λόγω εστία προσβολής από το Ινστιτούτο Μεσογειακών & Δασικών Οικοσυστημάτων του ΕΛ.Γ.Ο. «ΔΗΜΗΤΡΑ» (Δρ. Π. Τσόπελας) σε συνεργασία με το Δασαρχείο Σπερχειάδας και τον Φ.Δ. Παρακάτω δίνονται σημαντικές πληροφορίες για τον μύκητα *C. platani*, τους τρόπους μετάδοσής του καθώς και για τα μέτρα καταπολέμησής του.

Εισαγωγή

Ο μύκητας *Ceratocystis platani* προκαλεί την ασθένεια του μεταχρωματικού έλκους του πλατάνου, η οποία είναι μία από τις σημαντικότερες ασθένειες δασικών δένδρων καθώς έχει τη δυνατότητα να νεκρώσει πλατάνια οποιουδήποτε μεγέθους και ηλικίας.

Η ασθένεια εμφανίστηκε για πρώτη φορά στις ΗΠΑ (1935), ενώ στην Ευρώπη εισήχθη την δεκαετία του 1940 (Ιταλία και Γαλλία), προσβάλλοντας κυρίως δένδρα σφενδαμνόφυλλου πλατάνου (*Platanus x acerifolia* Willd), τα οποία είχαν φυτευτεί ως καλλωπιστικά. Προσβολή σε φυσικούς πληθυσμούς του ανατολικού πλατάνου (*Platanus orientalis* L.) παρατηρήθηκε μόνο στη Σικελία (Panconesi 1999).

Στην Ελλάδα ο μύκητας εντοπίστηκε το 2003 και έχει εισαχθεί κατά πάσα πιθανότητα με πολλαπλασιαστικό υλικό από την Ιταλία, χωρίς να αποκλείεται όμως η είσοδος του με κάποιο μολυσμένο μηχανήμα ή εργαλείο ή ακόμα και με ξύλο από προσβεβλημένα δένδρα που χρησιμοποιήθηκε ως υλικό συσκευασίας (Tsopelas & Angelopoulos 2004, Ocasio-Morales κ.ά. 2007). Από την εμφάνισή του μέχρι σήμερα έχει νεκρώσει χιλιάδες άτομα πλατάνου

καταστρέφοντας φυσικά οικοσυστήματα αλλά και σημαντικό αριθμό ατόμων πλατάνου σε κατοικημένες περιοχές της χώρας.

Καταγράφηκε για πρώτη φορά στο Ν. Μεσσηνίας και στη συνέχεια εντοπίστηκε και σε άλλες περιοχές της Δυτικής Πελοποννήσου, νεκρώνοντας χιλιάδες δένδρων πλατάνου. Το 2010 διαπιστώθηκε για πρώτη φορά στην Ήπειρο και στη συνέχεια εξαπλώθηκε και σε άλλες περιοχές της Δυτικής και Κεντρικής Ελλάδας (Νομοί Τρικάλων, Καρδίτσας, Ευρυτανίας), με πιο πρόσφατη εμφάνιση στην περιοχή της Γραβιάς και τελευταία στο πλατανόδασος του Παλιουρίου στον Σπερχειό ποταμό.

Τρόποι διάδοσης του μύκητα

Ο μύκητας *Ceratocystis platani* προσβάλλει μόνο είδη του γένους *Platanus*. Ο ανατολικός πλάτανος (*Platanus orientalis*) που απαντάται στα φυσικά οικοσυστήματα της Ελλάδας είναι ιδιαίτερα ευπαθής στην ασθένεια και προκειμένου να μην αφανιστεί ολοκληρωτικά το είδος, είναι απαραίτητο να ληφθούν προληπτικά μέτρα για την αποτροπή της επέκτασης του παθογόνου.

Πιο συγκεκριμένα, ο μύκητας *C. platani* εισέρχεται στους ιστούς των φυτών από πληγές στον κορμό στα κλαδιά ή στις ρίζες τους. Σε κάθε εστία προσβολής, το παθογόνο διαδίδεται υπογείως από τα προσβεβλημένα δένδρα στα γειτονικά υγιή με την επαφή και αναστόμωση των ριζών τους (Panconesi 1999). Αυτός ο τρόπος διάδοσης της ασθένειας είναι πολύ συχνός σε φυσικά οικοσυστήματα πλατάνου κατά μήκος ποταμών και χειμάρρων, όπου τα δένδρα αναπτύσσονται το ένα δίπλα στο άλλο με το ριζικό τους σύστημα να έρχεται σε επαφή.

Σε ποταμούς και χειμάρρους ο μύκητας διαδίδεται προς τα κατάντη με κορμούς και κλαδιά προσβεβλημένων νεκρών δένδρων, που σπάζουν και μεταφέρονται με το υδάτινο ρεύμα. Έτσι, δημιουργούνται νέες προσβολές στην παραποτάμια βλάστηση από πληγές στο κατώτερο τμήμα του κορμού και των ριζών.

Ο βασικότερος τρόπος διασποράς του μύκητα σε μεγάλες ή μικρότερες αποστάσεις είναι οι ανθρώπινες δραστηριότητες και συγκεκριμένα:

- με τη χρήση μολυσμένου πολλαπλασιαστικού υλικού ή ξύλου από προσβεβλημένα άτομα σαν υλικό συσκευασίας
- με τη χρήση εκσκαπτικών μηχανημάτων σε ποτάμια ή δρόμους όπου υπάρχουν εστίες προσβολής, τα οποία γίνονται φορείς του μύκητα με την μεταφορά μολυσμένου χώματος που παραμένει προσκολλημένο σε αυτά, δημιουργώντας νέες εστίες
- με τη χρήση εργαλείων κλάδευσης και υλοτομίας των δένδρων εάν δεν ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα κατά την χρήση τους, καθώς ακόμη και το πριονίδι που προκύπτει από την υλοτομία μπορεί να μεταφερθεί σε μεγάλες αποστάσεις με τον άνεμο, με διερχόμενα αυτοκίνητα ή ακόμη και με το νερό των ποταμών.

Επισημαίνεται ότι ο μύκητας επιβιώνει και στο ξύλο των νεκρών δένδρων για μεγάλα χρονικά διαστήματα και επίσης μπορεί να επιβιώσει υπό μορφή σπορίων, στο νερό ποταμών και στο έδαφος.

Καταπολέμηση του μύκητα

Η καταπολέμηση του μύκητα είναι δύσκολη και αναποτελεσματική ιδιαίτερα όταν οι εστίες προσβολής καταλαμβάνουν μεγάλες εκτάσεις στα φυσικά οικοσυστήματα πλατάνου κατά μήκος ποταμών και χειμάρρων, γι' αυτό επιβάλλεται:

- Λήψη προληπτικών μέτρων ανάσχεσης της επέκτασης του παθογόνου
- Έγκαιρη διάγνωση της ασθένειας

Μέτρα διαχείρισης και αντιμετώπισης της ασθένειας

Επειδή ο μύκητας μεταδίδεται με τις ανθρώπινες δραστηριότητες είναι δυνατό να περιοριστεί η διασπορά του μόνο με την λήψη προληπτικών μέτρων.

Τέτοια μέτρα είναι:

- Ενημέρωση πολιτών και υπηρεσιών που σχετίζονται με Δημόσια έργα (ΟΤΑ, ΔΕΗ, ΟΤΕ κλπ) για τον κίνδυνο διάδοσης της ασθένειας
- Φυτοϋγειονομικοί έλεγχοι για έγκαιρη διάγνωση νέων εστιών προσβολής, καθώς σε μικρές εστίες προσβολής μπορεί να γίνει εκρίζωση του μύκητα
- Έλεγχοι φυτωρίων διακίνησης πολλαπλασιαστικού υλικού
- Χρήση ανθεκτικών υβριδίων στο παθογόνο σε νέες φυτεύσεις

Πέρα από τα παραπάνω για την αντιμετώπιση της ασθένειας σε περιοχές που έχει εντοπιστεί ο μύκητας εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 119999 ΚΥΑ (ΦΕΚ 1454/Β'/22-9-2004) «Μέτρα επείγοντος χαρακτήρα για τον περιορισμό και την εξάλειψη του επιβλαβούς οργανισμού *C. platani* που προκαλεί την ασθένεια του μεταχρωματικού έλκους του πλατάνου», στην οποία περιγράφονται αναλυτικά τα μέτρα που πρέπει να εφαρμόσουν οι αρμόδιες αρχές στις υπάρχουσες εστίες προσβολής. Σε αυτά περιλαμβάνονται τα παρακάτω:

- Καταγραφή των εστιών προσβολής τόσο στα φυσικά οικοσυστήματα όσο και κατοικημένες περιοχές και χαρτογράφησή τους με ορισμό εστιακής ζώνης ακτίνας 100μ. και περιφερειακής ζώνης προστασίας ακτίνας τουλάχιστον 1000μ. από την εστία προσβολής
- Στις παραπάνω περιοχές αποφυγή ανεξέλεγκτης κοπής πλατάνων ή πλήγωμα του κορμού τους, χωματουργικών δραστηριοτήτων ή άλλων εργασιών (γεωργικών κλπ) που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην διασπορά του μύκητα, και μόνο μετά από άδεια της Δασικής Υπηρεσίας
- Στις υπάρχουσες εστίες προσβολής απομάκρυνση και καταστροφή των μολυσμένων δένδρων (κοπή και καύση) και απολύμανση όλων των εργαλείων και μηχανημάτων πριν την απομάκρυνσή τους από την περιοχή, με ευθύνη των αρμόδιων υπηρεσιών

Πηγή: Ινστιτούτο Μεσογειακών & Δασικών Οικοσυστημάτων ΕΛ.Γ.Ο. «ΔΗΜΗΤΡΑ» (www.fria.gr/platanos)